

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. В.В. ДОКУЧАЄВА

Кафедра педагогіки, психології та права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-педагогічної роботи
професор **Б. ПЕТРОВ**
«28» серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Галузь знань – 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність – 073 «Менеджмент»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Харків – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня спеціальності 073 «Менеджмент»
«25» серпня, 2020 р. 16 с.

Розробники:

Євсюков Олександр Феліксович – кандидат педагогічних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки, психології та права

Протокол № 1 від «26» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри педагогіки, психології та права
кандидат педагогічних наук, доцент

О. ЄВСЮКОВ

Схвалено навчально-методичною комісією факультету менеджменту і економіки.

Протокол від «27» серпня 2020 р. № 2.

Голова навчально-методичної комісії
факультету менеджменту і економіки,
к.е.н., доцент

Ю. ФІЛІМОНОВ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень підготовки	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань – 07 «Управління та адміністрування»	Обов'язкова	
Модулів – 3	Спеціальність – 073 «Менеджмент».	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
		16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	6 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		60 год.	78 год.
		Вид контролю:	
		– залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4,0 самостійної роботи здобувача – 8,0	Рівень підготовки: третій (освітньо-науковий)		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування знань та вмінь щодо структури та напрямів реформування вищої освіти: теоретичних, організаційно-процесуальних, методичних засад процесу навчання і виховання студентської молоді, її наукової та професійної підготовки відповідно до державних стандартів, потреб суспільства; формування психолого-педагогічної готовності здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня до викладацької та науково-педагогічної діяльності.

Завдання: озброєння майбутніх викладачів і науковців методологією педагогічної науки, знаннями основних педагогічних категорій і понять, закономірностей функціонування системи вищої освіти і її складових, ознайомлення з інноваційними технологіями, формами організації, методами, засобами навчання, виховання, управління в системі вищої освіти; розвиток професійного мислення, формування у них розуміння високої значущості педагогічної праці у суспільному прогресі людства, розвиток практичних умінь і навичок творчого дослідницького підходу до організації педагогічної діяльності в умовах вищої школи.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі повинні:

знати:

- перспективи розвитку вищої освіти в Україні в контексті інтеграції у європейський освітній простір;
- компоненти та джерела змісту навчання;
- теоретичні і організаційно-процесуальні, методичні засади навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти України;
- актуальні завдання дидактики вищої школи та підходи до їх реалізації;
- сутність технологічного підходу до здійснення педагогічної діяльності в умовах закладу вищої освіти;
- методи навчання: їх класифікацію, функції, специфіку вибору;
- особливості науково-дослідної та самостійної роботи здобувачів вищої освіти;
- види і форми контролю у ЗВО;
- психолого-педагогічні особливості здобувачів вищої освіти, студентських груп та керівництва ними; організаційне та змістово-методичне забезпечення позанавчальної виховної роботи у ЗВО.

уміти:

- моделювати та здійснювати педагогічний експеримент, правильно і ефективно обирати та застосовувати методи науково-педагогічного дослідження;
- розробляти та проводити лекційне та практичне заняття з дисципліни спеціалізації, визначати його методичне забезпечення;
- узагальнювати та використовувати передовий педагогічний досвід і сучасні досягнення вітчизняної і зарубіжної педагогічної науки;
- правильно обирати та застосовувати методи і форми організації навчально-виховного процесу у вищій школі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі набувають такі **компетентності:**

інтегральна компетентність – здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері менеджменту та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

загальні компетентності:

– здатність до науково-педагогічної діяльності у галузі управління та адміністрування;

– здатність діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності..

спеціальні компетентності:

– здатність до впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту.

Програмні результати навчання:

– демонструвати навички самостійного виконання наукового дослідження, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, оцінювати результати автономної роботи і нести відповідальність за особистий професійний розвиток та навчання інших.;

– застосовувати науково-педагогічні технології, формулювати зміст, цілі навчання, способи їх досягнення, форми контролю, нести відповідальність за ефективність навчального процесу;

– здійснювати апробацію та впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту.

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна та її розділи, що передують вивченню дисципліни:

1. Філософія.

Дисципліна та її розділи, у яких використовують матеріали дисципліни:

Захист дисертаційної роботи.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. **ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ**

Тема 1.1. Історія розвитку вищої школи. Мета і основні завдання педагогіки вищої школи

Тема 1.2. Методологія та методи педагогічного дослідження

Змістовий модуль 2. **ДИДАКТИКА ВИЩОЇ ШКОЛИ**

Тема 2.1. Організація навчального процесу у вищій школі

Тема 2.2. Характеристика форм і методів організації навчання у вищій школі

Тема 2.3. Сучасні технології навчання у вищому закладі освіти

Тема 2.4. Поняття контролю навчальної діяльності здобувачів вищої освіти: функції, принципи організації, види та форми

Змістовий модуль 3. **ВИХОВНА РОБОТА ВИЩОЇ ШКОЛИ**

Тема 3.1. Організація позанавчальної виховної роботи у ЗВО

Тема 3.2. Методи, форми і засоби виховного впливу на особистість здобувача вищої освіти

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п /с	лаб	і н д	с.р.		л	п /с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ												
Тема 1.1. Історія розвитку вищої школи. Мета і основні завдання педагогіки вищої школи	10	2	2	-	-	6	12	1	1	-	-	10
Тема 1.2. Методологія та методи педагогічного дослідження	10	2	2	-	-	6	12	1	1	-	-	10
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	20	4	4			12	24	2	2			20
Змістовий модуль 2. ДИДАКТИКА ВИЩОЇ ШКОЛИ												
Тема 2.1. Організація навчального процесу у вищій школі	12	2	2	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 2.2. Характеристика форм і методів організації навчання у вищій школі	12	2	2	-	-	8	12	1	1	-	-	10
Тема 2.3. Сучасні технології навчання у вищому закладі освіти	14	2	2			10	12	1	1			10
Тема 2.4. Поняття контролю навчальної діяльності здобувачів вищої	12	2	2			8	10					10

освіти: функції, принципи організації, види та форми													
Разом за змістовим модулем 2	50	8	8	–	–	34	44	2	2	–	–	40	
Змістовий модуль 3. ВИХОВНА РОБОТА ВИЩОЇ ШКОЛИ													
Тема 3.1. Організація позанавчальної виховної роботи у ЗВО	10	2	–	–	–	8	10	1	1	–	–	8	
Тема 3.2. Методи, форми і засоби виховного впливу на особистість здобувача вищої освіти	10	2	2	–	–	6	12	1	1	–	–	10	
Разом за змістовним модулем 3	20	4	2	–	–	14	22	2	2	–	–	18	
Усього годин	90	16	14	–	–	60	90	6	6	–	–	78	

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Ден.ф.	Заоч.ф.
1	Становлення освіти й вищої школи у світі і в Україні	2	1
2	Методологія та методи педагогічного дослідження	2	1
3	Методика організації та проведення практичних, лабораторних і семінарських занять у вищій школі	2	1
4	Сучасні форми і методи навчання у ЗВО	2	1
5	Інтерактивні технології навчання	2	1
6	Методика організації педагогічного контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти	2	
7	Методи, форми і засоби виховного впливу на особистість здобувача вищої освіти	2	1
Разом		14	6

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
–	–	–

8. Самостійна робота

Самостійна робота здобувача третього (освітньо-наукового) рівня відноситься до інформаційно-розвиваючих методів навчання і є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Види самостійної роботи за цільовим призначенням:

1. Вивчення нового матеріалу: читання та конспектування літературних джерел інформації; перегляд презентацій навчального матеріалу і т.і..
2. Поглиблене вивчення матеріалу: підготовка до практичних занять.
3. Вивчення матеріалу з використанням елементів творчості: розв'язання педагогічних задач; підбір технологій, форм і методів навчання для конкретних занять за спеціальністю; участь у ділових іграх і в розборі проблемних ситуацій; складання рефератів, доповідей з заданої теми і т.і.
4. Вдосконалення теоретичних знань і практичних навичок в умовах освітнього процесу.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Ден.ф.	Заоч.ф.
1	Мета і основні завдання педагогіки вищої школи	6	10
2	Методологія та методи педагогічного дослідження	6	10
3	Психолого-педагогічні аспекти мотивації навчання у вищій школі	8	10
4	Загальна характеристика форм організації навчання у вищій школі	8	10
5	Сучасні технології навчання у ЗВО	10	10
6	Система діагностики знань і вмінь здобувачів у ЗВО	8	10
7	Суперечливості та кризи студентського віку	8	8
8	Студент і студентська група як об'єкти педагогічного процесу	6	10
Разом		60	78

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної роботи навчального чи навчально-дослідницького характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу.

Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота за теоретичною частиною дисципліни проводиться у вигляді:

1. Індивідуальних консультацій – запитання-відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни;

2. Групових консультацій – розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів у практику педагогічної діяльності.

Індивідуально-консультативна робота за практичною частиною дисципліни проводиться у вигляді:

1. Індивідуальних консультацій – завдань, стосовно яких виникли запитання;

2. Групових консультацій – розгляд педагогічних ситуацій, інтерактивних технологій навчання, які потребують колективного обговорення.

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

1. Індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань;

2. Підготовка доповідей для виступу на науковій конференції.

10. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни використовуються наступні методи навчання:

1). Група методів за джерелом інформації і сприйняття навчальної інформації – **словесні** (лекція, семінари, бесіда, розповідь); **наочні** – (ілюстрація, демонстрація, презентація), **практичні** (збір інформації, її обробка).

Лекція - логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів. Лекція є однією з основних організаційних форм навчальних занять і, водночас, методів навчання.

Лекція із застосуванням ігрових методів - застосовуються методи мозкової атаки, методи конкретних ситуацій та інші, коли здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня самі формулюють проблему, і самі намагаються її вирішити.

Практичні заняття - форма навчального заняття, на якому викладач організує детальний розгляд здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання здобувачем третього (освітньо-наукового) рівня відповідно до сформульованих завдань.

Індивідуальне заняття - форма навчального заняття, що проводиться з окремими здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Рольові ігри (інсценізація) – форма активізації здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної педагогічної ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

Консультація - форма навчального заняття, при якій здобувач третього (освітньо-наукового) рівня отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування (проводяться протягом семестру – поточні консультації, семестрові).

2). Група методів за логікою передачі і сприйняття навчального матеріалу:– **індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні;**

3). Група методів за ступенем самостійного мислення при засвоєнні знань – **репродуктивні та продуктивні** (дослідницькі, пошукові, частково-пошукові);

4). Група методів за ступенем управління навчальним процесом: навчання під керівництвом викладача, самостійна робота здобувача третього (освітньо-наукового) рівня з навчальною та науковою літературою, текстами лекцій, підготовка до практичних занять, робота з комп'ютером, виконання письмових завдань.

11. Методи контролю

Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня включає поточний, модульний (відповідно визначеному змістовому модулю), та підсумковий/семестровий контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів.

Поточний контроль знань здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня здійснюється за двома напрямками:

I – контроль систематичності та активності роботи на практичних заняттях;

II – контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання.

Поточний контроль здійснюється у формі: усне опитування; фронтальне опитування; індивідуальне опитування; письмові контрольні роботи; тестування.

Модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання здобувача третього (освітньо-наукового) рівня після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Підсумковий/Семестровий контроль проводиться у формі заліку.

12. Розподіл балів, які отримують аспіранти залік

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
ЗМ 1		ЗМ 2				ЗМ 3		
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	
12	12	12	14	14	12	12	12	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
66-74	D	задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Педагогіка і психологія вищої школи: навчальний посібник для магістрантів та аспірантів аграрних ВНЗ / О.Ф. Євсюков, Л.В. Герман, О.В. Тихоненко, І.Ю. Підгородецька ; за ред. О.Ф. Євсюкова; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2014. – 264 с.

2. Основи методичної діяльності викладача (побудова і застосування ігрових технологій): навчально-методичні рекомендації / О.Ф. Євсюков, А.О.Борисова. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2016. – 52с.

3. Актуальні проблеми інновацій в наукових технологіях сьогодення: Монографія / Євсюков О.Ф., Мельник Я.Я., Мигаль С.М., Смірнов О.О., та ін. – Кіровоград, КП «Поліграфія», 2014. – 353 с.

4. Інноваційні технології в розвитку наукової думки сьогодення: теоретико-практичний аналіз та науково-аналітичні коментарі: [монографія] - Євсюков О.Ф., Василевич Л.Ф., Василевич М.Л., Астаф'єва М.М., Бодненко Д.М., Семеняка С.О., Дереновський Р.М., Заболотна О.В., та ін. – Кіровоград, КП «Поліграфія», 2015. – 168 с.

5. Соціально-гуманітарні науки та управління в умовах глобалізаційних проблем сучасного людства: [монографія] - Євсюков О.Ф., Коваленко О.М. та ін. – Кіровоград, ПП «Ексклюзив-Систем», 2016. – 270 с. ISBN 978-617-7079-41-4.

14. Рекомендована література

Нормативно-правова база

1. Закон України «Про вищу освіту». Закон від 01.07.2014 № 1556-VII vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu.
2. Закон України «Про наукову і наукову і науково-технічну діяльність».
3. Закон України «Про освіту» № 1060-XII від 23.05.1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – N 34. – Ст. 451.
4. Наказ МОН України. Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи № 943 16 жовтня 2009 року
5. Положення про державний вищий заклад освіти. Постанова КМ України від 05.09.1996 р. №1074 // Інформ. збірник Мін. освіти і науки України. – К., 1997. - №1. – С.3-22.
6. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : Постанова Кабінету Міністрів України N 65 від 20.01.1998 р.
7. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту). Постанова КМ України від 20.01.1998 р. № 65 // Офіційний вісник України. – 1998. - №3. – С.202-207.
8. Примірний статут вищої освіти — Інформ. зб. МО України. - 1997, №20.
9. Про вищу освіту: Закон України № 2984 – III від 17 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – N 20.
10. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») : Постанова Кабінету Міністрів України № 896 від 03. 11.2004 р.
11. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій України: Постанова Кабінету Міністрів України N1341 від 23 листопада 2011 р. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/1326289476970265/page5>
12. Про затвердження Положення про державний вищий заклад освіти : Постанова Кабінету Міністрів України N 1074 від 5.09.1996 р.
13. Про затвердження форм документів з підготовки кадрів у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації : Наказ МОНмолодьспорту України № 384 від 29 березня 2012 р. : реєстр в Міністерстві юстиції від 3 травня 2012 р. за № 711/21024.
14. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України N 347/2002 від 17.04.2002 р.
15. Про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців: Тимчасове положення // Наказ МОН України від 23.- 1.2004. - № 48.

16. Про Положення про національний заклад (установу) України : Указ Президента України N 1334/2004 (1334/2004) від 02.11.2004 р.
17. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25 червня 2013 року.

Базова

10. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти в Україні: Історія, Теорія: Підручник.– К.:Либідь, 1998.– 560 с.
11. Андрущенко В. П. Педагогіка вищої школи: підручник / АПН України; Інститут вищої освіти / Василь Григорович Кремень (ред.) / В.П. Андрущенко та ін. – К. : Педагогічна думка, 2009. – 256 с.
12. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна – Болонья – Саламанга – Прага - Берлін) / Упор. М.Ф. Степко та ін. Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, - 2003. – 52с.
13. Болонський процес: Документи / Укл: З.І. Тимошенко, А.М. Грохов, Ю.А. Гапон, Ю.У. Полеха. – К.: Вид-во Європ.ун-ту, 2004. – 169с.
14. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. Підручник за модульно- рейтинговою системою навчання. 2-ге вид.-К.:Центр учбової літератури, 2011.- 384 с.
15. Галузинський В. М. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні: Навч. посібник для викладачів та аспірантів вузів / ІСДО; Київський лінгвістичний ун-т / В.М. Галузинський, Б.М. Євтух. – К. :ІНТЕЛ, 1995. – 168 с.
16. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: Теорія та історія — Рівне, 1996. — С.30-37, 49-54.
17. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.-376с.
- 18.Гронлунд, Норман Е. Оцінювання студентської успішності: Практик. Посіб. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент- освіти в Україні», 2005. – 312 с.
19. Діденко Н.Г., Гармаш С.А. Методика викладання у вищій школі і Болонський процес [текст]: навчально-методичний посібник / Н.Г.Діденко, С.А.Гармаш.- Донецьк: ДонДУУ, 2009.- 147 с.
20. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи.- К.: Знання, 2009.- 387 с.
21. Мистецтво бути викладачем: Практик. посіб. / А. Брінклі, Б. Десанте, М. Флегм та ін. За ред. О.І. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр „Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні”. – 2003. – 144 с.
22. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
23. Ортинський В.Л.Педагогіка вищої школи: навч. посіб.(для студ. вищ. навч. заклл) / В.Ортинський-К.: Центр учбової літератури, 2009.-472 с.
24. Психологія вищої школи: Підруч. [для студ. ВНЗ] / Подоляк Л.Г. Юрченко В.І. – [Вид. 3-є, випр. і доп.] – К.: Каравела, 2011. – 360 с
25. Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект: Монографія /За ред. Н.Г. Ничкало. - К. 1999.

Допоміжна

1. Авдєєнко А.П. Інтенсифікація навчального процесу та організація самостійної роботи студентів /А.П.Авдєєнко, Л.В.Дементій, О.Є.Поляков; /Проблеми освіти.-К.-2001.-Вип.24.– С. 108-111
2. Андрущенко В. Інтеграція цінностей: педагогічний досвід Європи. Стаття перша. Велика хартія Університетів // Вища освіта України. – 2013. - № 1. - С. 3-8.
3. Бєсєдіна Л.М. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах [Текст]: методичний посібник / Л.М.Бєсєдіна, О.І.Сторубльов. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Логос, 2009. – 204 с.
4. Болонський процес: Документи / Європейський ун-т / З.І. Тимошенко (уклад.).— К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2004. — 169с.
5. Бондар В. Дидактика: підручник для студентів вищих навчальних закладів.- К.: Либідь, 2005.- 252
6. Буряк В. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис : [творчий викладач. Педагогічна майстерність. Культура мислення, почуттів, поведінки, педагогічного спілкування, самоосвіти викладача] / В.Буряк // Вища школа. – 2010. – № 3-4. – С. 11-35.
7. Ващенко Григорій, Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. – 1-е вид.– К.: Українська Видавнича спілка, 1997.– 441 с.
8. Величенко Л. К. Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу / Південний науковий центр АПН України / Л.К. Величко. – О. : ПНЦ АПН України, 2005. – 302 с.
9. Вишневський О І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. / О. І. Вишневський . - Вид. 3-є, доопрац. і допов. - К. : Знання, 2008. - 568
10. Вітвицька, С С. Практикум з педагогіки вищої школи : навч. посіб. / С.С. Вітвицька. - К. : Центр навчальної л-ри, 2005. - 398 с
11. Голік О.Б. Педагогічна майстерність: організаційно-управлінський аспект: Навч. посібник – Донецьк: Вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. – 242 с.
12. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: Навчальний посібник / О.І.Гура. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.
13. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В.С. Журавський. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 416 с.
14. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі (психолого- педагогічні аспекти): навчально-методичний посібник / авт. кол.; за ред. М.Л. Смульсон. – К.: Педагогічна думка, 2008. - 256 с.
15. Зеленський К.В. Рейтинг як форма індивідуального підходу до всебічного розвитку особистості / К.В.Зеленський, В.І.Козак, О.В.Синишин; /Нові технології навчання.-К.-2001.-Вип. 30.– С. 166-170

16. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Підручник для вищих педагог. навч. закладів / І.А.Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф. Кривонос; За ред. І.А.Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 350 с.
17. Інформаційні технології і засоби навчання: зб.наук. праць / за ред. В.Ю. Бікова, Ю.О. Жука. – К.: Атіка, 2005. – 272 с.
18. Коджаспирова Г.М. Технические средства обучения и методика их использования: учеб. пособ. для студ. высш.учеб. заведений / Г.М. Коджаспирова, К.В. Петров. – М.: Академия, 2007. – 352 с.
19. Колеченко А.К. Энциклопедия педагогических технологий: пособие для преподавателей. – СПб: Алетейя, 2002. - 256 с.
20. Комар Ю.М., Поважний О.С., Комар С.Ю. Основи навчання студента. В 4 кн. Кн. 1, ч. 1, 2. – Донецьк: ДонДУУ, 2004. – Ч. 1. -305 с.; Ч. 2. - 167 с.
21. Кремень В.Г. Методологічно і науково забезпечувати розвиток інноваційної освіти: доповідь про діяльність НАПН України у 2012 р. та завдання на 2013 р. // Педагогіка і психологія – 2013.- № 2. - С. 2-9.
22. Кудіна В. В.Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. – 2-ге вид., доп. і переробл / В.В. Кудіна та ін. – К. : Ленвіт, 2007. – 194 с.
23. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. - К.: Знання, 2012. – 486 с.
24. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи.- К.: Знання, 2009.- 387 с.
25. Максим'юк С.П. Педагогіка: навч. посібник / С.П. Максимюк. – К.: Кондор, 2009. – 670с.
26. Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посіб. / І. В.Малафіїк. - К. : Кондор. 2005. - 400 с.
27. Марушкевич А.А.Педагогіка вищої школи:навч.посіб./Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка / А.А. Марушкевич. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2007. – 80 с.
28. Мнушко З. М..Модульна технологія навчання.Навч.-метод. Посібник.- Харків.: Золоті сторінки, 2002.- 83 с.
29. Морозов В. Педагогічний процес як просвітництво і дослідницька діяльність // Вища освіта України. – 2013. - № 1. - С. 28-39.
30. Никитина Н.Н. Введение в педагогическую специальность: Теория и практика: Учебное пособие. - М: Изд. Центр «Академия», 2004. - 224 с.
31. Нісімчук А.С. Педагогіка: Підручник. – К.: Атіка, 2007. – 344 с.
32. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. - вип. 61 / Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України; редкол.: О.П. Гребельник, Я.Я. Болюбащ, І.А. Шелест та ін. – К., 2010. – 185с . Щекатунова, Г. Моніторинг педагогічних нововведень [Текст] / Г. Щекатунова // Рідна школа. - 2009. - № 4. - С. 14-17.
33. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. Вип. 40.- К.: Науково- метод. центр вищої освіти, 2005.- 279 с.
34. Ортинський В Л. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / В. Л.

Ортинський ; М-во освіти і науки України, Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 С.

35. Освітні технології: навч.-метод. посібник / О.М.Пехота, А.З. Кіхтенко, О.М. Любарська, К.Ф. Нор; за ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2004. – 256 с.

36. Паращенко Л. І. Тестові технології у навчальному закладі: Метод. посібник / О.І. Ляшенко (наук.ред.) / Л.І. Паращенко. – К. : [ТОВ «Майстерня книги», 2006. – 217 с.

37. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В.Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд.- 3-тє вид.,перероб. і доп. – К.: Знання, 2007.– 495 с.

38. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос, О.Г. Мирошник. – 2-е вид., доп і перероб. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.

39. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи. Практикум: Навч. посібн. – К.: Каравела, 2007. – 336 с

40. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основи педагогічних досліджень. – К: Експрес – об'ява, 1998 – 143с.

41. Руснак І. С. Педагогіка і психологія вищої школи: навч.-метод. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / І.С. Руснак. – Чернівці : Рута, 2008. – 176 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс].

2. – Режим доступу до сайту : <http://www.mon.gov.ua>.

3. Офіційний сайт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://naqa.gov.ua>

4. Національний Темпус-офіс в Україні. – Режим доступу до сайту: <http://tempus.org.ua/uk/vyshha-osvita-ta-bolonskyj-proces.html>

5. Офіційний сайт ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.unesco.org/>

6. pidruchniki.ws/pedagogika

7. readbookz.com/books

8. pedagogika.ucoz.ua

9. ukrkniga.org.ua